

IZ KNJIŽNICE FRANJEVAČKOG SAMOSTANA U KOPRIVNICI

Od dolaska franjevaca u Koprivnicu (1292.) prošlo je 710 godina dok se kontinuitet samostanske knjižnice u Koprivnici može pratiti tek od izgradnje novoga samostana koji je građen između 1675. i 1685. godine. Franjevci se u to doba u Koprivnici bave dušobrižničkim radom, pomažući mjesnom župniku i okolnim svećenicima i pastorizirajući mjesnu vojnu posadu. Osim spomenutog rada, franjevci su učitelji u mjesnoj pučkoj školi. U samom je samostanu tijekom 18. stoljeća u više navrata bila i filozofska i teološka škola¹.

Spomenuti se rad možda najviše odražava na samostansku knjižnicu koja ima više tisuća svezaka knjiga. Nakon nedavnog temeljitog pregleda izdvojio sam najvrednije knjige kako bi ih se zaštitilo i pripremio za znanstvena istraživanja. U okviru obilježavanja 710. godišnjice dolaska franjevaca u Koprivnicu prikazat ćemo najstariju tiskanu knjigu koju knjižnica posjeduje.

INKUNABULA

Najstarije tiskano djelo u ovoj knjižnici jest s kraja 15. stoljeća. To je inkunabula² koju je zabilježio već Josip Badalić u svom popisu 1952.³ Ona se i sada nalazi u samostanskoj knjižnici u Koprivnici. Tiskana je na latinskom jeziku, a napisao ju je naš zemljak Sveti Jeronim. Naslov joj je: "Commentaria in Bibliam (Ed: Bernardinus Gadolus)". Djelo je tiskano u Veneciji (tiskari su bili Johannes et Gregorius de Gregoriis, de Forlivo. P. I. 1497. 2° Rom). Djelo je imalo 2 sveska, a koprivnički samostan posjeduje samo prvi svezak koji je dobro očuvan. Uvezan je u kartonske korice presvučene bijelom glatkom kožom. Na hrptu je knjige latinski natpis "Opus in Prophetas 1." Djelo sadrži komentare Svetog Jeronima o jednome dijelu Svetoga pisma, Staroga zavjeta, tj. Proroka. Budući da je ova inkunabula stara 505 godina, zanima nas broj sačuvanih djela istoga naslova, kod nas i u svijetu.

1. Josip Badalić je zabilježio da, osim koprivničkog primjerka, postoje i sljedeći primjerci u hrvatskim knjižnicama: Dubrovnik (dominikanci i Naučna biblioteka), Hvar (Biskupski kaptol), Našice (franjevci), Split (dominikanci) i Šibenik (franjevci konventualci)⁴.

Postoji li još koji primjerak ovog djela u Hrvatskoj moći ćemo znati tek nakon objavljivanja novog popisa inkunabula koji je u pripremi⁵.

2. Naš je inkunabulist Josip Badalić sa Slovencem Alfonzom Gspanom u Ljubljani 1957. izdao popis slovenskih inkunabula pod naslovom "Inkunabule v Sloveniji". Registrirali su da Jeronimovo djelo u Koprju posjeduje Franjevački samostan⁶.

3. Za Bosnu je i Hercegovinu popis inkunabula napravio Ljubinko Popović. Objavio ga je u časopisu "Bibliotekarstvo", br. 4, str. 17-41, 1965. godine u Sarajevu. U ovom popisu nema Jeronimovog djela ni u kojoj knjižnici Bosne i Hercegovine.

4. Američki inkunabulist Goff zabilježio je ovo Jeronimovo djelo u 16 američkih knjižnica⁷.

5. Talijani su u svojim knjižnicama pronašli 41 primjerak ovih Jeronimovih "komentara"⁸.

6. Nijemac Ludwig Hain registrirao je Jeronimovo djelo u Njemačkoj⁹, iako nije naveo knjižnicu u kojoj ga je našao.

7. I "British Museum" u Londonu ima ovo djelo u svojoj zbirci¹⁰. Postoji još nekoliko europskih zemalja koje su popisale svoje inkunabule, ali ne navode broj sačuvanih primjeraka.

8. Ne smijem zaobići najbolju ediciju koju već desetljećima radi grupa njemačkih inkunabulista. Prvi svezak je izdan još 1925. godine¹¹. Zbog II. svjetskog rata i nakon podjele Njemačke na Istočnu i Zapadnu, obustavljeni su radovi na katalogiziranju inkunabula jer su glavni materijali ostali u Leipzigu, tj. Istočnoj Njemačkoj. Tek nakon pada berlinskog zida i ujedinjenja Njemačke krenulo se s daljnjim popisom inkunabula. Tu su opisi inkunabula, ali i popisi mjesta iz čitavog svijeta u kojima se nalazi pojedini primjerak opisane inkunabule. Došli su do slova G. Tako za sada ne znamo koliko je knjiga Jeronimovih "Komentara" sačuvano u čitavome svijetu.

O ostalim rijetkim, stranim, ali i domaćim knjigama franjevačke knjižnice, govorit ćemo kojom drugom zgodom.

Bilješke:

1. Šime Jurić, Vatroslav Frkin, Katalozi inkunabula crkvenih ustanova u Hrvatskoj, III, Zbirka inkunabula u knjižnicama Hrvatske franjevačke provincije Sv. Ćirila i Metoda, Croatica Christiana periodica, str. 141, Zagreb, 1987.
2. Inkunabula znači povoj-koljevka. Sva tiskana djela prvog stoljeća tiskarstva u Europi, tj. 1455.-1500. zovu se inkunabule. Naime, tiskarstvo u Europi počinje s prvom tiskanom knjigom, a to je bila "Biblija". Nju je tiskao 1455. u njemačkom gradu Mainzu Johann Gutenberg.
3. Josip Badalić, Inkunabule u narodnoj Republici Hrvatskoj, str. 120., br. 541., Zagreb, 1952.
4. Vidi br. 3.
5. Dugogodišnji knjižničar Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu prof. Šime Jurić je zapazio da Josip Badalić nije obišao mnoge knjižnice koje imaju inkunabule u našoj domovini. Zato je počeo još 1963. raditi na reviziji. Badalićeva djela "Inkunabule u Narodnoj Republici Hrvatskoj", Zagreb, 1952. Na prijedlog tadašnjeg voditelja rijetkih knjiga u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu Dražena Budiše, a uz suglasnost direktora iste knjižnice, priključio sam se 1983. prof. Juriću na tom poslu. Obavili smo ga do 1997. Sada predstoji priprema novog izdanja koje bi trebalo donijeti novih 1000 inkunabula što smo ih pronašli diljem cijele Hrvatske.
6. Alfonz Cspan, Josip Badalić, Inkunabule v Sloveniji, str. 273, br. 774., Ljubljana, 1957.
7. Frederick R. Goff, Incunabula in American Libraries, str. 296., H-160., New York, 1964.
8. Indice generale degli incunaboli delle biblioteche d'Italia., V. III: G-L., str. 88., br. 4729. Roma, 1954.
9. Ludwig Hain, Repertorium bibliographicum in quo libri omnes ab arte typographica inventa usque ad annum MD typis expressi... recensentur, vol. 1-2., Stuttgartiae, Lutetiae Parisiorum, 1826.-1838.
10. Catalogue of books printed in the XVth Century, now in the British Museum, vol. I-VIII., London, 1908.-1943., BMC V 350.
11. Gesamtkatalog der Wiegendrucke, hrsg. von der Kommission für den Gesamtkatalog der Wiegendrucke., 1925.-1937.